

Vita a szegedi József Attila Körben az értelmiség helyzetéről

Mintha József Attila is jelen lett volna a szegedi József Attila Kör péntek esti vitáján. Szinte valamennyi felszólalásból kiscsendült: „S rendezni végre közös dolgainkat, ez a mi munkánk; és nem is kevés”. De jelen volt másik nagy forradalmár költőnk a nyughatatlan, a mindig jobbra törő Ady Endre is, hiszen az egybegyűlt értelmiségiek, kommunisták és nem kommunisták szenvedélyes szavaiból határozottan kifejezésre jutott: „Ez a világ nem testálódott tegnaphoz húzó, rongy pulyáknak”. A csaknem kétezer főnyi tömeg szigorú ítéletet mondott a durva személyi önkény, a szektás és erőszakos politika felett, amely az elmúlt években elnyomott hazánkban mindent, ami konstruktív, ami emberi, ami szép. Végre igazán szabadon elmondhatták a szegedi értelmiségiek, hogy eddig nem mertek bátran vitakozni, nem tudtak alkotni. Aki megpróbált tudása, kutatásai, vagy tapasztalatai alapján önálló véleményt nyilvánítani, ítéletet alkotni, eltérve a hivatalos dogmáktól és kutatásoktól, arra könnyen rásütötték a hazafiatlanság, az ellenforradalmiság Káin-bélyegét. A szegedi dolgozók feje fölött is Demokles kardjaként lebegett a törvénytelenkedés veszedelme, soha nem juthatták, hogy egy-egy elejtett szó miatt, vagy éppen polgári származásuk miatt mikor zárják ki őket a pártból, mozdítják el állásukból, vagy mikor juttatják börtönbe. De a szegedi József Attila Kör és a három nappal ko-

rábban megtartott egyetemi diák nagygyűlés megmutatta: a nép egyszersmindkorra lezárta a személyi kultusz sötét időszakát és eltörlte szándékát, hogy a Szovjetunió Kommunista Pártja XX. kongresszusának szellemében következetesen végrehajtsa a párt júliusi határozatát, vagyis a szocializmus építése közben teljes mértékben kifejlessze a szocialista demokráciát. Napról napra új győzelmeket arat a dolgozó nép, egymás után vívja ki az alkotmányban lefektetett jogait és egyre nagyobb felelősséggel tördöki az ország gondjával, bajával. A dolgozó tömegek valóban alkotni, építeni akarnak, nem egyes emberek dicsőségére, hanem saját maguk boldogulására. A szegedi József Attila Körben elhangzott felszólalások félreérthetetlenül leszögezték: az értelmiség túlnyomó többsége éppen úgy, mint a munkások, és a dolgozó parasztok, nem akarnak semmiféle ellenforradalmat, sőt a megtisztult Magyar Dolgozók Pártja vezetésével készek felvenni a küzdelmet a reakciós erők ellen. De nem engedik meg azt sem, hogy akár országosan, akár itt, Szegeden valaki is restaurálhassa azokat a szörnyű állapotokat, amikor a kommunisták és hazafiak legjobbjait hurcolták bitó alá csupán azért, mert a marxizmus-leninizmusnak nem a betűjét, hanem a lényegét értették meg. Ismét bebizonyosodott a halhatatlan Petőfi szava: „S habár fölül a gályá, s alul a víznek árja, azért a víz az úr”.

az oka: a munkás és paraszt szülők nem tudták fizetni a tanítással járó költségeket, így kénytelenek voltak hazahívni őket. Elmondotta, hogy Gallé László nemcsak becsületes ember, hanem tapasztalt, nagy tudású pedagógus is, akire feltétlenül szüksége van a nevelésügynek. Elítélte azt a demagógiát, amellyel elmozdították állásából és követelte, hogy sürgősen helyezze vissza munkahelyére. Úgyisint javasolta, hogy az oktatási osztály nézze meg Rully János ügyét is és intézkedjék, hogy visszakérülhessen a Radnóti gimnáziumba. Szóval Petróvác István azt is, hogy a vá-

ros irányító szerveiben, így a tanácsnál is kevés az értelmiség, kevés a hozzáértő ember. Nem az a baj, hogy munkások és parasztok vannak többségben, hanem az, hogy egyrészt még mindig nem szerezték meg a minimális műveltséget. Több példát bizonyítja, hogy a tanács funkcionáriusainak egyrésze embertelen és műveletlen. Javasolta, hogy az ilyeneket váltsák le és állítsanak a helyükre érettségizett, főiskolát és egyetemet végzett fiatalokat. Végül hangsúlyozta, hogy a város vezető szerveiben nemcsak becsületes, hanem becsületes és tehetséges emberekre van szükség.

pirendre. Ezután Mária-földi Margit kérdéseket tett fel: Mi lesz azokkal az értelmiségiekkel, akiket 1950–52-ben meghurcoltak és máig sem kaptak megfelelő munkakört? Mi lesz azokkal az egyetemi hallgatókkal, akiket a szektás időkben elűzőtek az egyetemekről és tanulmányaikról igazolást sem kaptak? A kérdésekre Baróti Dezső azonnal válaszolt. Az eddigi törvénytelen határozatokat felfüggesztette. Sok ilyen ügy összegyűlt 5–6 esztendő alatt, egyik-másik esetről nem is tudnak. Megkérte Mária-földi Margitot, keresse fel hivatalában, hogy ügyét elintézhessék.

A Petőfi Kör vezetőségének üdvözlése

Bohó Róbert, a budapesti Petőfi Kör vezetőségének üdvözlését tolmácsolta ezután. Figyelmeztetett arra, hogy a baloldali restaurációs erők még egyáltalán nem tünnek el teljesen. Elismerte, hogy a Vajtai-ügyben ő is helytelenül foglalt állást, amit most revidiál. Az ő szerepe az volt, hogy Vajtai István cikkének tartalmával nem értett egyet, s ezt elmondotta. Leváltását azonban nem javasolta. Szerinte két különböző dolog egy cíkkel nem egyetérteni, vagy az illető adminisztratív leváltását kö-

vetelni. Elmondotta ezután, hogy a Petőfi Kör megvalósulása után azzal rágalmazták, hogy az ellenforradalom felszoka. Ezt a gyakorlat azóta már megcáfolta. Bebizonyosodott, hogy a budapesti Petőfi Kör nem az ellenforradalmat, hanem a szocialista demokratizmus kibontakozását szolgálta. Felhívta a József Attila Kör résztvevőinek figyelmét: a szabad fórum azért szükséges, hogy mindenki véleményét mondjon, de vigyázni kell, nehogy az ellenforradalom szöszkévé váljék.

Élesen tette szóvá a hibákat Kovács József. Az elhangzott önkritikákat úgy értékelte, hogy azokkal nem lehet mindent elintézni. Felvette a kérdést, miért hallgatják el a régi tisztviselők nyugdíjkérdését. Élni kell mindenkinek, s ehhez anyagilag is módot kell nyújtani. Sürgette, hogy a rehabilitáció legyen következetes és terjesszék ki ne csak a párttagokra, hanem mindazokra a pártönkivüliekre is, akiket a sztálini korszak idején elítéltek. Végül kifejezte azt a nézetét, hogy a magyar mezőgazdaság csak akkor léphet előre, ha békén hagyjuk a parasztokat. Ma azért nincs elég kenyerünk mert erőszakosan szervezték a szövetkezeteket s ezeknek egyrésze nem képes annvit termelni, mint korábban az egyéni gazdaságok.

Az új értelmiség képes a vezetésre

A Szegedi Kenderfonógyár dolgozója, Szép Lajos, a párt értelmiségi határozatából idézett felszólalása elején, és hangsúlyozta, hogy az értelmiség nélkül nem mehetünk tovább előre. Helyeselte ő is, hogy a pártbizottságban és a tanács apparátusban megfelelő számban legyenek egyetemi végzettségű emberek. Nem, becsülje le a munkásokat és a parasztokat, de véleménye szerint az új értelmiség már bebizonyította, hogy képes a vezetésre, képes arra, hogy az ország problémáival foglalkozzék. Kifogásolta, hogy a júliusi pártfelfogás végrehajtása igen nehezen megy. A közelmúltban a textiles szakszervezetben bírálta Rákosi Mátyás önkényét és helytelenítette a burkolt árdragasztást. Utána megjelent az üzemben az Államvédelmi Hatóság és vizsgálni kezdte az ügyet. Véleménye szerint a belügyi szervekben a XX. kongresszus csak arra való, hogy fedezzék magukat, de alábbi-banvéve még úgy gondolkodnak, mint régen, hogy szuronnyal építjük a szocializmust. Kifogásolta, hogy március 15-e ma alig számít ünnepnek, ami arról tanúskodik, hogy nagyon gondat-

lanul ápoljuk haladó hagyományunkat. Javasolta, hogy március 15-e legyen pirosbetűs ünnep. Helytelenítette Szép Lajos azt is, hogy október 6-án a kettős gyásznapon Szegeden alig lehet látni gyászlobogót. Ezt szóvá is tette az üzemi pártbizottságon — mert a Szegedi Kenderfonógyár sem tette ki a lobogót — de azt a választ kapta: „Nem kaptunk rá fel-sőbb utasítást.” Vajon már gyászolni is felsőbb utasításra szabad? — Kérdezte. A továbbiakban bírálta a rossz tájékoztatást. Szerinte azok a hírek, amelyek az újságokban jelentek meg Hruscsov, Tito és Gerő elvtársak találkozásáról a Krimben, csak felbosszantották az embereket, mert mindenki tudta, hogy nem véletlenül találkoztak. Befejezésül arról szólt, hogy ne vegyünk át mindent más országoktól, ami ott jól bevált és hasznosnak bizonyult, mert nem biztos, hogy magyarországi viszonyok között is jól beválnak. A népek közötti barátság fejlesztésével kapcsolatban annak a véleménynek adott kifejezést, hogy nem lehet jó magyar az, aki ugyanakkor nem jó internacionalista.

A szektás h'bak ellen

Abrahám Antal, a Csongrád megyei pártbizottság titkára, egyetértett az Osváth Béla által elmondottakkal, azzal, hogy a szegedi pártbizottság munkájában még jelenleg is vannak szektás vonások. Kifogásolta, hogy a szegedi funkcionáriusok még nem mertek becsületesen kiállni a tömegek elé, hogy őszintén feltárják hibáikat. A jelenlegi politikai légkör hozzásegíti őket, hogy helyrehozzák, amit elrontottak. A Gallé-ügyet már régen tisztáznunk kellett volna. Sürgősen intézkedni kell a városi pártbizottságnak Berki Imre ügyében is, aki szintén becsületes ember. Sokan céloztak arra, — mondotta —, hogy Ladányi Benedeket tessék felelőssé a szegedi túlkapásokért. Ezek az észrevételek jogosak, de bízunk abban, hogy a hároméves pártfőiskola elvégzése után hibáit gyökeresen kijavítja. Őszintén és nyíltan kell minden vezetőnek felülvizsgálnia saját munkáját, s ezután a tömegek döntsék, hogy a bizalmat megadják-e nekik. Magam is követtem el szektás hibákat, de munkámat felülvizsgálva nem találtam olyan esetet, hogy túlhajtásaim révén személyek sérelmét szenvedtek volna. De ha mégis volnának ilyen emberek, jelentkezzék, kész vagyok a hibákat jóvátenni. A dolgozók döntsék el, hogy alkalmasak vagyok-e továbbra is jelenlegi beosztásomra. A munkás és paraszt pártfunkcionáriusok között nagyon sok becsületes ember volt és van ma is, akik a júliusi úton őszintén akarnak tovább menni, kijavítani a személyi kultuszból eredően elkövetett hibákat. Ezeknek bizalmat kell adni. Az olyanok azonban, akik súlyosan kompromittáltak a pártot és önmagukat, szerintem is jobb, ha félreállnak. Arra kérem a József Attila Kör tagjait, az értelmiség minden tagját, hogy továbbra is őszintén és józanul fejtse ki véleményüket, hogy a jelenlegi politikai és gazdasági helyzetből előre tudjunk lépni.

(Folytatás a 4. oldalon)

Osváth Béla bevezető előadása

A DISZ József Attila Körnek első vitaestjét Csáky Béla, a DISZ városi bizottsága agit-prop. titkára nyitotta meg. Üdvözölte a megjelenteket az előkészítő bizottság nevében, majd felkérte Osváth Béla aspiránsát, a TIT megyei titkárát, hogy tartsa meg vitaindító referátumát.

— Szeged úgy élt eddig az ország közvéleményében, mint a baloldali elhajlások, szektás túlzások városa, s mi, akik itt élünk ebben a városban, tudjuk, hogy a közvéleménynek igaza van — kezdte beszédét Osváth Béla.

Ez a szektás légkör a TIT múlt év szeptemberében rendezett Irodalmi Újság matinéja után vált nyilvánvalóvá, amikor Ladányi elvtárs és a város kulturális vezetői megrágalmazták a matiné közönségét és a részt vevő írókat egyaránt, mondván, hogy az írók szegedi szereplése ellenforradalmi szervezkedés volt, s a közönség is fel volt háborodva, pedig a közönség lelkesen tapsolt Benjamin, Aczél és a többiek elélt nagy kérdéseit felvető irodalmunk legjobb hagyományaira emlékeztető szép verseinek. Az akkori szegedi pártvezetés legnagyobb tévedése a konstrukciós Vajtai-vita, s mindannyiunk tévedése, akik egy kicsit is részt vettünk ebben a vitában. Ennek adtam kifejezést ez év áprilisában a XX. pártkongresszus és irodalomtudományunk helyzete és feladatai című vitában, amely a kongresszus szellemében való vitatkozás első feskéje volt Szegeden, a Vajtai-Vajtai-ügy revidálását sürgetve. Harmadnap el is kapott Telkes elvtárs, a városi pártbizottság kulturális osztályának akkori szektás vezetője, mondván, hogy a XX. kongresszus egyáltalában nem revidálja ezt a vitát.

Pedig a XX. kongresszus revidálta minden konstrukciós tüzijátékot, s köteleességünkbe tette a gondolkodást és az igazmondást minden körülmények között.

Ezután arról beszélt Osváth Béla, hogy a szegedi értelmiség mindaddig nem nyeri vissza a bizalmát, míg az egész értelmiséget sértő törvénytenségeket nem teszi jóvá a Szegedi Pártbizottság. Követeljük Berki Imre elvtárs erkölcsi rehabilitációját, aki ellen évek óta hajszát folytat a pártból való kizárásért, s csak a megyei pártbizottság erős kiállása mentette meg Berki elvtársat attól, hogy a szegedi pártbizottság ki ne zárja a pártból. Felháborító, hogy még mindig lassan halad Gallé László, a Radnóti gimnázium volt igazgatójának rehabilitációja, akit teljesen törvénytelen módon távolítottak el igazgatói tisztségéből és tanácsagságából. Gallé László nemcsak Szeged, de egész megyénk egyik legkiválóbb pedagógusa, s a pedagógusok ezrei követelik Gallé László teljes erkölcsi és anyagi rehabilitációját, azonnali visszahelyezését igazgatói állásába. Felvetette még Simon Attila egyetemi tanárságát, Giday sere, Sokan közülük nem jár-

Kálmán és Rully János rehabilitációjának kérdését, majd a demokratikus nemzeti egység és a szocialista demokratizmus kérdéseivel foglalkozott.

Elmondotta, hogy az értelmiség részt kér és követel az ország és a város ügyeinek intézésében, vezetésében, de elismeri a párt vezetésének szükségességét és a proletár hegemoniát, mint a szocializmus építésének alapját. De a párt vezető szerepének a biztosítéka a tömegek és a párt közötti bizalom. Vitáinkkal ezt akarjuk helyre állítani. A forradalmi néptömegek harcától elmaradt a pártapparátus, s ezért szükséges, hogy azokat a funkcionáriusokat, akik a Hákosi-féle törvénytenségekben kompromittáltak voltak, vagy képességeik nem alkalmasak arra a munkára, amelyet el kell végezniük, mind az országos, mind a helyi vezetésről cseréljék le. S követeljük, hogy Lukács György és Nagy Imre elvtársakat kooptálják a Központi Vezetőségbe, hiszen erre a tisztségre őket emberi magatartásuk és képesséjük is alkalmassá teszi.

Mi vitáinkkal a szocializmus útját akarjuk megvilágítani. Mert mi szocializmusunk akarunk. Az önkény, a törvénytenségek, a személyi kultusz azonban nem szocializmus. Mi olyannak képzeljük a szocializmust, amelynek Lenin tanította, s készek is vagyunk harcolni érte.

Intézkedések az egyetemen

Ezután Baróti Dezső, a Szegedi Tudományegyetem rektora az oktatásügyi miniszter megbízásából bejelentette, hogy az egyetemeken ezután fakultatív lesz a nyelvoktatás és megszűntetik az általános iskolai vizsgákat. A középiskolákban az érettségi kötelező, de megvizsgálják azt, hogy az érettség jelenlegi formája megfelelő-e. Csökkentik a marxizmus-leninizmus tanításának kötelező óraszámát, de ugyanakkor növelik a színvonalat és a gondolat szabadságára nevelik az egyetemistákat. Az ilyen és ehhez hasonló intézkedésekkel a szegedi egyetem is megszűnik „gigantikus általános iskola lenni”. Bejelentette, hogy a szektás politika következtében elszakított Vajda László visszakapja tanszékét, továbbá Bálint Sándor professzor is elfoglalhatja méltó helyét a bölcsész karon. Végül kifogásolta, hogy József Attilának, a nagy proletárköltőnek még nincs

Ezután arról beszélt Osváth Béla, hogy az ország felszabadítása ténylegesen a XX. kongresszussal történt meg, s ezért mi tisztelettel gondolunk a mai szovjet pártvezetésre, s szeretjük Hruscsov elvtársat, s azokat, akik vele egyet akarnak. Ezt meg kell mondanunk, mert a sanda mészárosok, baloldali restaurátorok, szeretnek vitáinkba szovjetellenességet belemagyarázni. A történelem tragikus játéka, hogy a sztálini önkény idején csak kinyilatkozott dicséretet hangzottak el a Szovjetunióról, pedig jogaink megnyirbálásáról kellett volna panaszkodnunk, s csak most, a XX. kongresszus szabad légkörében, tisztultabb levegőjében mondjuk el sérelmeinket és fájdalmainkat.

Mi barátságban akarunk élni a Szovjetunióval, de szöveget és testvéri barátságot akarunk a hős Jugoszláviával is, de meg akarjuk ismerni minden nép életét és kultúráját is. Nem akarunk tovább provincializmusban élni.

Az értelmiség hallatni akarja szavát az ország kérdéseiben, mert tudjuk, hogy a közvélemény nagy dolgokra képes. S ez a közvélemény győztesen fog megakadályozni minden restaurációs kísérletet, s győzelemre viszi a nemzeti hagyományokra épülő demokratikus nemzeti egység politikáját, a szocialista demokratizmust hazánkban és városunkban.

szobra Szegeden, sőt emlékéhez méltó utca sincs róla elnevezve. Javasolta, hogy a Sztálin körutat nevezzék el József Attiláról, indítványozta még azt is, hogy a Sztálin sétány nevét változtassák meg és távolítsák el a Tisza parttól a Sztálin-Lenin-szobrot, mert Sztálin méltatlanná bizonyult arra, hogy egyenrangú marxistaként álljon a nagy Lenin alakja mellett.

A következő felszólaló Fejér Dénes, arról beszélt, hogy az értelmiség problémáját csak akkor lehet tisztességesen megoldani, ha a József Attila Kör vezetőségében megfelelő emberek foglalnak helyet. Élesen elítélte Földi Lajos gépkocsivezetőt, akinek nevét úgy közzételezte a „Délmagyarország”, mint a József Attila Kör vezetőségi tagját. Elmondotta, hogy Földi Lajos karrierista, korrupt, szélhámos egyén és a javasolta, hogy távolítsák el a vezetőségből.

A pedagógusok helyzetéről

Ezután Petrovác István, a szegedi fröcsopott titkára részletesen ismertette a pedagógusok súlyos anyagi körülményeit. Elmondotta, hogy a kezdő pedagógusok a 900–1000 forintos fizetésből csak nyomorogni kénytelenek a szó valódi értelmében. Mire rendezik legszükségesebb kiadásait, alig marad pár forintjuk ruházódásra, és kulturális igényeik kielégítésére. Sokan közülük nem jár-

hatnak szórakozni, alig fordulnak meg társaságban, mert nincs megfelelő ruházat. Ezen a helyzeten változtatni kell, hogy a pedagógusok anyagilag is érezzék: nem mostoha gyermekei a szocializmus; építő társadalomnak. A továbbiakban Gallé László igazgató rehabilitálásával kapcsolatban elmondotta, hogy a munkás-paraszt fiatalok távozása középiskolából nem az ő hibája volt. A hibás politika

Az értelmiségnek nagyobb helyet kell biztosítani a város vezetésében

Mison Gusztáv, az I. kerületi Tanács elnöke egyetértett azzal, hogy a József Attila Kör vezetőségét körültekintően kell megválasztani. Nagyon fontos, hogy a munkásosztály is képviselve legyen benne. A munkásosztály megérti az értelmiség problémáit és kész is harcolni azért, hogy ezek megoldódjanak. Ezután arról beszélt, hogy a tanácsban a felszabadulás után valóban többen voltak olyanok, akik elemi iskolai végzettséggel dolgoztak. Azóta viszont sokan elvégezték a szükséges iskolát, vagy éppen a tanács akadémiát. Természetesen olyanok is voltak, akik nem tanultak, és ezért nem voltak képesek ellátni munkakörüket, de az ilyenek nagy része elkerült a tanácsból. Jelenleg is vannak még akiket le kell váltani képzetlenek miatt. Iraz az, hogy az értelmiségnek nagyobb helyet kell biztosítani a város vezetésében, de félt, hogy az alacsony fizetések miatt nem jönnek megfelelő számba. Köztudomású, hogy az adminisztrációs dolgozók fi-

zetése 650–700 forint általában.

A következő felszólaló Eötvös László, rámutatott, hogy a gazdasági életben elkövetett és még mindig meglévő hibák megszüntetésére egy út van, s ez a hibás gazdasági felépítmény gyökeres átalakítása. Meg kell valószínűsíteni a vállalatok önálló elszámolását és el kell érni, hogy olyan szakemberek vezessék az üzemeket, akik inkább elolvassák 5 szakkönyvet, mint egy brosúrát. Ezután Hegedűs Viktor szólt fel. Bírálta saját munkáját: ő is részt vett korábban a baloldali túlzásokban. Ezután ismertette a budapesti Petőfi Kör megalakulásának nehéz körülményeit. A szegedi József Attila Körnek már nem kell végig járnia ezt a göröngvös utat. Az a legfontosabb, hogy minél többen konstruktív javaslatokat tegyenek, hiszen sok dolgnak van a szocializmus felépítéséig. A József Attila Körnek az a legfontosabb feladata, hogy országos ügyekben közvéleményt formáljon vagyis ne csak a helyi kérdések megvitatását tűzze na-